

Արցախ

Այստեղ ընդգրկված նյութերի մեկ կարևոր մասը վերցված է Լեռնային Ղարաբաղի Հիմնախնդիր - Կարգավորման ուղիներ՝ գրքից, Խորհրդարանական լսումներ, 29-30 մարտի, 2005թ., ՀՀ Ազգային ժողով, Երևան, 2006թ.

Կարևոր փաստաթղթեր են պարունակում նաև հետևյալ հրատարակությունները.

1. Ադրբեջանահայություն. կորսված հայրենիք. համարժեք փոխհատուցում, կոնֆերանսի նյութեր, Երևան, 19.12.2005թ., Նաիրի՝ հրտ.:

2. “Армяне Азербайджана. Утраченная родина. Равноценная компенсация”, Материали конференции, изд. “Наири”, Ереван, 19.12.2005 г.

3. Азербайджан против народа Карабаха, Политико - правовые последствия агрессии и их влияние на перспективы региональной безопасности, изд “Наири”, Ереван, 2006 г.

Հայաստանի Հանրապետության ազգային և միջազգային իրավական կարգավիճակի փուլերը 1918-ից ցայսօր 1

Հայության ձեռքբերումներն ու կորուստները, մասնավորապես, իրավունքի ոլորտում

I. ՓՈԻԼ 1918թ. մայիսի 28 - 1920թ. դեկտեմբերի 4. Հայաստանի Հանրապետություն - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ - իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽ, Ձեռքբերումները. 1) Սարդարապատի, Բաշ Ապարանի, Ղարաքիլիսայի՝ Հայոց լինել - չլինելու վճռական գոյամարտի հաղթանակ: 2) Հայրենիքում ազատ, անկախ, ինքնիշխան ապրելու, հարատևելու իրավունքի նվաճում՝ Հայաստանի անկախության վերականգնում: 3) 1919թ. հունվարի 19-ին դաշնակից երկրների Գերագույն Խորհուրդը ճանաչեց ՀՀ կառավարությունը: 4) 1919թ. ապրիլ - մայիսին ազատագրվեցին Կարսը, Օթլին, Կաղզվանը, Շարուրը և Նախիջևանը. գրեթե ամբողջությամբ վերականգվեց Արևելյան Հայաստանի 1914-ի սահմանները: 5) 1919թ. մայիսի 14-ին Փարիզի կոնֆերանսը որոշում ընդունեց ԱՄՆ-ին Հայաստանի մանդատը տալու մասին: 6) 1919թ. մայիսի 16-ին ՀՀ Նախարարների խորհուրդը ընդունեց որոշում Երևանում Պետական Համալսարան հիմնելու մասին. Համալսարանի բացումը տեղի ունեցավ 1920թ. հունվարի 31-ին Ալեքսանդրապոլում (Երևանում դեռևս շենք չունենալու պատճառով): 7) 1920թ. հունվարին 19-ին Ազգերի Լիգան ճանաչեց ՀՀ փաստացի (դե ֆակտո) անկախությունն ու ինքնիշխանությունը: 8) 1920թ. օգոստոսի 10-ին կնքվեց Սևրի հաշտության պայմանագիրը, որի համաձայն՝ Թուրքիան (սուլթանը՝ օրինական իշխանություն) ճանաչում էր Հայաստանի Հանրապետությունը՝ որպես ազատ և անկախ պետություն: 9) 1920թ. օգոստոսի 10-ին, Թիֆլիսում կնքվեց համաձայնագիր ՀՀ-ի և ՌՍՖՍՌ-ի միջև, համաձայն որի՝ Սովետական Ռուսաստանը նույնպես ՀՀ-ն ճանաչում էր որպես ազատ և անկախ պետություն:

Կորուստները. 1) Քառակողմ պատերազմի հասցրած վնասները հայությանն ու հանրապետությանը: 2) 1920թ. նոյեմբերի 29-ին հայ բոլշևիկները՝ Հեղկոմը, Հայաստանը հայտարարեցին սովետական: 3) 1920թ. դեկտեմբերի 2-ին կնքվեց Համաձայնագիր ՌՍՖՍՌ-ի և ՀՀ-ի միջև, համաձայն որի՝ Հայաստանը հայտարարվում է անկախ սոցիալիստական հանրապետություն: 4) 1920թ. սեպտեմբերին Երևանի Պետական Համալսարանում դասերը ժամանակավորապես դադարեցին:

II. ՓՈԻԼ 1920թ. դեկտեմբերի 4 - 1922թ. մարտի 12. Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետություն - փաստացի՝ ՈՉ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽ, Ձեռքբերումները. 1) 1919-ից՝ Զանգեզուրի անկախության և ինքնիշխանության զինյալ պաշտպանություն: 1920թ. դեկտեմբերի 25-ին՝ որպես Ինքնավար Սյունիք: 1921թ. ապրիլի 26-ից՝ Լեռնահայաստանի Հանրապետություն: 2) 1921թ. փետրվարի 20-ին՝ Վրաստանի զավթած հայկական Լոռու, այսպես կոչված, չեզոք գոտու՝ ազատագրումը: 3) 1921թ. հոկտեմբերի 10-ին Երևանի Պետական Համալսարանը վերսկսեց դասերը: 4) 1922թ. փետրվարի 3-ին ընդունվեց ՀԽՍՀ Սահմանադրությունը: Կորուստները. 1) 1921թ. մարտի 16-ի Ռուս-թուրքական բարեկամության և եղբայրության պայմանագիր ու այն վավերացնող՝ 2) 1921թ. հոկտեմբերի 13-ի Կարսի պայմանագիր: 3) Ռազմական կոմունիզմի հասցրած վնասները: 4) 1921թ. հուլիսի 3-ին Զանգեզուրից Գարեգին Նժդեհի դուրս գալը:

III. ՓՈԻԼ 1922թ. մարտի 12 - 1922թ. դեկտեմբերի 30. Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետություն - փաստացի՝ ՈՉ ԱՆԿԱԽ - իրավականորեն՝ ՈՉ ԱՆԿԱԽ, Ձեռքբերումները. 1) Երևանի Պետական Համալսարանի վերաբացումը: Կորուստները. 1) 1922թ. մարտի 12-ին Սով. Հայաստանը, Սով. Վրաստանը, Սով. Ադրբեջանը կնքեցին Անդրկովկասի Սովետական Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Հանրապետությունների Միություն (ԱՍՍՖՀՄ) ստեղծելու պայմանագիրը: 2) 1922թ. դեկտեմբերի 10-ին ԱՍՍՖՀՄ-ն վերակազմավորվեց Անդրկովկասի Սովետական Ֆեդերատիվ Հանրապետության, իսկ 1922թ. դեկտեմբերի 30-ին այն մտավ նորաստեղծ ԽՍՀՄ-ի կազմ. իրավական առումով Սով. Հայաստանը ընկավ կրկնակի կախվածության մեջ: 3) Հնարավոր կորուստ. 1922-ի վերջերին Երևանի գավառային կուսակցական կոնֆերանսը, առաջարկեց փակել Երևանի Պետական Համալսարանը² (պատճառաբանելով երկրի տնտեսական վիճակը). 1923-ին ՀԿ(բ)Կ 2-րդ համագումարը այն մերժեց:

IV. ՓՈԻԼ 1922թ. դեկտեմբերի 30 - 1937թ. մարտի 23. Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետություն - փաստացի՝ ՈՉ ԱՆԿԱԽ - իրավականորեն՝ կրկնակի ՈՉ ԱՆԿԱԽ, Ձեռքբերումները. 1) 1936թ. դեկտեմբերի 5-ին հաստատվեց ԽՍՀՄ նոր սահմանադրությունը, ըստ որի՝ դադարում է Անդրկովկասի ՍՖՍՀ-ի գոյությունը: Կորուստները. 1) 9-ը հուլիսի 1936թ. Ադասի Խանջանի սպանությունը ԱՍՖՍՀ-ի կենտրոնում՝ Թբիլիսիում, ԽՍՀՄ նոր Սահմանադրության նախագծի մեջ Լեռնային Ղարաբաղը և

Նախիջևանը Հայկական ՄՍՀ-ին վերամիավորելու առաջարկը խափանելու համար: 2) Հայ մտավորականների սպանություններ և բռնություններ:

V. ՓՈԻԼ 1937թ. մարտի 23 - 1988թ. փետրվարի 20. Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետություն - փաստացի՝ ԿԻՍԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԿԻՍԱՆԿԱԽ, Ձեռքբերումները. 1) 1937թ. մարտի 23-ից, համաձայն Հայկական ՄՍՀ նոր Սահմանադրության՝ ինքնուրույն հանրապետություն՝ ԽՍՀՄ կազմում: 2) 1939թ. Հայկական էպոսի 1000-ամյակի հորեյանական տոնակատարություններ. Մասունցի Դավիթ համահավաք բնագրի հրատարակում. բանասացություն - Հայոց անկոտրում ոգու ինքնարթնացում: 3) Բոլոր ասպարեզներում քաղաքակրթական նոր մակարդակի նվաճում: 4) Հաղթանակ Հայրենական մեծ պատերազմում: Կորուստները. 1) Բռնադատվածների և զոհերի մեծ ալիք: 2) 1941-45թթ. Պատերազմի ժամանակ կրած կորուստներ՝ ճակատում և թիկունքում:

VI. ՓՈԻԼ 1988թ. փետրվարի 20 - 1990թ. օգոստոսի 23. Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետություն - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ - իրավականորեն՝ ԿԻՍԱՆԿԱԽ, Ձեռքբերումները. 1) 22-ը նոյեմբերի 1988թ. ՀՄՍՀ օրենքը օսմանյան Թուրքիայում Հայերի 1915թ. ցեղասպանության դատապարտման մասին: 2) 1-ը դեկտեմբերի 1989թ. ՀՄՍՀ Գերագույն Խորհրդի և Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային Խորհրդի որոշումը՝ Հայկական ՄՍՀ-ի և Լեռնային Ղարաբաղի վերամիավորման մասին:

Կորուստները. 1988թ. դեկտեմբերի 7-ի Սպիտակի երկրաշարժ:

VII. ՓՈԻԼ 1990թ. օգոստոսի 23 - 1991թ. սեպտեմբերի 21. Հայաստանի Հանրապետություն - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅԱՆ գործընթաց, Ձեռքբերումները. 20-ը օգոստոսի 1990թ. ՀՄՍՀ Գերագույն Խորհրդի օրենքը, որով ընդունվեց Հայաստանի Հանրապետության Անկախության Հռչակագիրը և հռչակվեց անկախ պետականության հաստատման գործընթացի սկիզբը: Կորուստները. Հայաստանի շրջափակում հյուսիսից՝ երկաթուղին փակելու միջոցով:

VIII. ՓՈԻԼ 1991թ. սեպտեմբերի 21 - 1994թ. մայիսի 12. Հայաստանի Հանրապետություն - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽ. Ձեռքբերումները. 1) Անկախության գործընթացի ավարտ, համաժողովրդական հանրաքվեով Անկախության Հռչակագրի ընդունում: 2) Շուշիի ազատագրումը 1992թ. մայիսի 9-ին: 3) 8-ը հուլիսի 1992թ. ՀՀ Գերագույն Խորհրդի օրենքը, որով Հայաստանը ոչ միայն ճանաչում է ԼՂՀ-ի անկախությունը, այլև չի ճանաչում և երբևէ չի ճանաչելու որևէ երկրի կամ միջազգային կառույցի ԼՂՀ-ը կրկին Ադրբեջանին բռնակցելու որևէ փաստաթուղթ:

Կորուստները. 1) 1992թ. դեկտեմբեր. գազամատակարարման դադարեցում և հոսանքազրկում: 2) Վայրի սեփականաշնորհման գործընթացի սկիզբ:

IX. ՓՈՒԼ 1994թ. մայիսի 12 - 2005թ. նոյեմբերի 27. Հայաստանի Հանրապետություն - փաստացի՝ ԿԻՄԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽ. Ձեռքբերումները. 1) Հաղթական դադար Արցախյան ազատամարտում: 2) 2003թ. մայիս - հանրաքվե. Հայաստանի Անկախության Հռչակագրին հակասող Սահմանադրության եվրոնախագծի տարբերակի համաժողովրդական մերժում: 3) Խաղաղ կենսագործելու հնարավորություն:

Կորուստները. 1) Իշխանության ու ժողովրդի տարանջատում: 2) Մոցիալտնո էսական, կրթական ոլորտում: 3) Զանգվածային գործազրկություն: 4) Զանգվածային արտագաղթ: 5) Կրթական, գիտական, մշակութային ընդհանուր մակարդակի սրընթաց վատթարացում: 6) ՀՀ Անկախության Հռչակագրին հակասող օրենքների ընդունում: 6) ՀՀ Ազգային Ժողովի կողմից Սահմանադրության նախագիծը կրկին հանրաքվեի դնելու որոշում:

X. ՓՈՒԼ 2005թ. նոյեմբերի 27. - առ այսօր. Հայաստանի Հանրապետություն - փաստացի՝ ԿԱԽՅԱԼ, իրավական առումով, երկտակված իրարից օտարված իրողություն է. ա) ժողովրդի համար իրեն պատկանող ՀՀ ամբողջ իշխանությունը իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽ է, բ) իշխանավորների և պետծառայողների համար, համաձայն՝ ժողովրդի կողմից հանրաքվեով մերժված Սահմանադրության՝ ՈՉ ԱՆԿԱԽ. Ձեռքբերումները. Սպասումային, անորոշ լարվածություն:

Կորուստները. 1) Ժողովրդի 2005թ. նոյեմբերի 27-ին հանրաքվեով մերժած նախագիծը, որպես գործող Սահմանադրություն ընդունելու իրողություն: 2) ՀՀ ազգային անվտանգությանը սպառնացող, մարդու իրավունքներն ու ժողովրդավարությունը, ըստ էության, մերժող մի շարք եվրո-օրենքների ընդունում: 3) ՀՀ պաշտոնական մակարդակում ավելի քան տասը տարի է փորձում են մոռացության մատնել Հայաստանի Անկախության Հռչակագիրը՝ ՀՀ Մայր Օրենքը (որի տեքստը ՀՀում դարձել է բավականին դժվար ճարվող փաստաթուղթ): 4) Ազգային և քաղաքակրթական ընդհանուր արժեքների ճգնաժամի խորացում:

Ծանոթագրություն

1. Սա վերլուծության նախնական փորձ է ընդամենը, որը լրացումների խիստ կարիք ունի, ինչը հնարավորություն կտա ընկալել իրերի դրությունը, դրանց նպատակային պայմանավորվածությունն ու իրարամերժությունը, ըստ այդմ՝ ձևավորվող իրողությունները, դրանցում ընթացող՝ ուղղորդվող, դեկավարելի, նաև բնական և ինքնակա գործընթացների ու երևույթների էությունը: Դա անհրաժեշտ է անել որոշելու իրերի կանխատեսելի ու անկանխատեսելի հաջորդականությունը, բացահայտելու համար դեպքերի զարգացման տրամաբանությունը, նաև գտնելու դեռևս լուծում չստացած անցյալի, ներկայի ու ապագայի մի շարք ինչո՞ւ-ների և ինչպե՞ս-ների պատասխանները:

2. Վերջին տարիներին՝ նույն սցենարով, որոշ նեոբոլշևիկներ՝ ՄԱԿ-ի հովանու տակ, որպես ՀՀ եվրոինտեգրման բարեփոխում, քննարկում են ՀՀ Ազգային Ակադեմիայի փակման հարցը:

**Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության անկախության փուլերը 1917-ից առ այսօր
Հայության ձեռքբերումներն ու կորուստները, մասնավորապես, իրավունքի ոլորտում**

I. ՓՈԻԼ 1917թ. նոյեմբերից - 1918թ. մայիսի 28. Լեոնային Ղարաբաղ - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ - իրավականորեն՝ ԱՆՈՐՈՇ, Ձեռքբերումները. Սեփական ուժերով անկախության, ինքնիշխանության պահպանում:

Կորուստները. Ավազակային հարձակումների ու ներխուժումների հետևանքով մարդկային, նյութական կորուստներ:

II. ՓՈԻԼ 1918թ. մայիսի 28 - 1920թ. նոյեմբեր 30. Լեոնային Ղարաբաղ - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽ, Ձեռքբերումները. Լեոնային Ղարաբաղը Հայաստանի Հանրապետության կազմում է:

Կորուստները. Շուշին ջարդերի ու արյունահեղությունների ասպարեզ է: 1920 մարտի 23-ին թուրք-մուսավաթական հրոսակախմբերը կոտորեցին 30 հազար հայ բնակիչների, կողոպտեցին ու հրկիզեցին Շուշիի հայկական թաղամասերը:

III. ՓՈԻԼ 1920թ. նոյեմբեր 30 - 1921թ. հուլիս 4. Լեոնային Ղարաբաղ - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԿԻՍԱՆԿԱԽ՝ ՀՍՍՀ-ի հետ միասին, Ձեռքբերումները. 1920թ. նոյեմբերի 30-ին Ադրբեջանի Հեղկոմի հռչակագրով Լեոնային Ղարաբաղը, Զանգեզուրը և Նախիջևանը ճանաչվել են Խորհրդային Հայաստանի անբաժանելի մաս:

Կորուստները. Ռեզմական կոմունիզմի քաղաքականությամբ պայմանավորված մարդկային, նյութական կորուստներ:

IV. ՓՈԻԼ 1921թ. հուլիսի 5 - 1986թ. Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզ - փաստացի՝ ԿԻՍԱՆԿԱԽ, իրավականորեն կրկնակի՝ ՈՉ ԱՆԿԱԽ, Ձեռքբերումները, 1) Մինչև 1976թ. ԼՂԻՄ-ի իշխանությունների ու մտավորականության և ՀՍՍՀ-ի շարունակական դիմումները խորհրդային իշխանություններին: 2) Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի անկախության գործընթացի սկիզբը՝ ստորագրահավաք:

Կորուստները. 1) 1921թ. հուլիսի 5-ի Կովբյուրոյի որոշմամբ (առանց քվեարկության) Լեոնային Ղարաբաղի բռնակցումը Սովետական Ադրբեջանին 2) Մինչև 1976թ. կենտրոնական իշխանությունների դիմումներին ի պատասխան՝ բռնություններ, հալածանքներ Ադրբեջանի Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետության կողմից:

V. ՓՈԻԼ 1988թ. փետրվարի 20 - 1988թ. հունիսի 15. Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզ - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԿԻՍԱՆԿԱԽ, Ձեռքբերումները. 1) 2-ը փետրվարի 1988-ի ԼՂԻՄ-ի մարզխորհրդի արտակարգ սեփայի որոշումը Խորհրդային Ադրբեջանից անջատվելու և Խորհրդային Հայաստանին միանալու մասին: 2) Կռունկ՝ կոմիտեի

կազմավորում, Միացում՝ համաժողովրդական շարժման հռչակում, ինքնաբուխ ինքնապաշտպանության ձևավորում:

Կորուստները. 1988-ի փետրվարի 26-28՝ Սումգայիթյան ջարդեր, ավազակային հարձակումներ Արցախի հայաբնակ գյուղերի վրա:

VI. ՓՈԻԼ 1988թ. հունիսի 15 - 1989թ. դեկտեմբերի 1. Լեռնային Ղարաբաղ - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն ԿԻՍԱՆԿԱԽ՝ ՀՍՍՀ-ի հետ միասին, Ձեռքբերումները. 15-ը հունիսի 1988թ. որոշումը ՀՍՍՀ Գերագույն Խորհրդի ԼՂԻՄ-ը Ադրբեջանական ՍՍՀ-ի կազմից Հայկական ՍՍՀ-ի կազմի մեջ անցնելու վերաբերյալ:

Կորուստները. ԼՂԻՄ-ի շրջափակում խորհրդային զորքերի և ադրբեջանական հրոսակների կողմից:

VII. ՓՈԻԼ 1989թ. դեկտեմբերի 1 - 1990թ. օգոստոսի 23. Լեռնային Ղարաբաղ - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն ԿԻՍԱՆԿԱԽ՝ ՀՍՍՀ-ի հետ միասին, Ձեռքբերումները. 1988թ. դեկտեմբերի 1-ի որոշումը ՀՍՍՀ Գերագույն Խորհրդի և Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային Խորհրդի Հայկական ԽՍՀ-ի և Լեռնային Ղարաբաղի վերամիավորման մասին:

Կորուստները. Փաստաթղթային ռեժիմի ստուգումների պատրվակով սադրիչ գործողություններ, ձերբակալություններ, հալածանքներ արցախահայության նկատմամբ:

VIII. ՓՈԻԼ 1990թ. օգոստոսի 23 - 1991թ. սեպտեմբերի 2. Լեռնային Ղարաբաղ - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽԱՑՄԱՆ գործընթաց՝ ՀՀ-ի հետ միասին, Ձեռքբերումները. 1) 1990թ. մայիսի 14 ընտրատաճքներում ՀՍՍՀ (ԼՂ-ն և Շահումյանի շրջանը ներառյալ) Գերագույն Խորհրդի ընտրությունների մասնակցությունը: 2) 20-ը օգոստոսի 1990թ. ՀՍՍՀ (ԼՂ-ն և Շահումյանի շրջանը ներառնող) Գերագույն Խորհրդի օրենքը, որով ընդունվեց Հայաստանի Հանրապետության Անկախության Հռչակագիրը և հռչակվեց անկախ պետականության հաստատման գործընթացի սկիզբը:

Կորուստները. Պատերազմական

IX. ՓՈԻԼ 1991թ. սեպտեմբերի 2 - 1991թ. դեկտեմբերի 10. Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽԱՑՄԱՆ գործընթացի ավարտ:

Ձեռքբերումները. Անկախության գործընթացի ավարտ. Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հռչակում, ԼՂՀ Անկախության Հռչակագրի ընդունում, 2-ը սեպտեմբերի 1991թ.:

Կորուստները. Պատերազմական:

Մ. ՓՈՒԼ 1991թ. դեկտեմբերի 10 - առ այսօր. Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետություն - փաստացի՝ ԱՆԿԱԽ, իրավականորեն՝ ԱՆԿԱԽ. Ձեռքբերումները. 1) Ազատագրական պատերազմի հաղթական ընթացք, Շուշիի ազատագրումով սկիզբ առած Արցախի գերակշիռ մասի ազատագրում, պատերազմի հաղթական հրադադար: 2) Համաժողովրդական հանրաքվեով անկախության ամրագրումը՝ որպես ժողովրդական կամքի դրսևորում: 3) Համաձայն համաժողովրդական հանրաքվեի արդյունքների՝ ԼՂՀ Գերագույն Խորհրդի կողմից ԼՂՀ Անկախության Հռչակագրի հաստատում, 6-ը հունվարի 1992թ.:

Կորուստները. Պատերազմի հաղթարշավի կասեցում՝ արևմուտքի և ելցինյան ՌԴ-ի միջնորդությամբ: Հրադադարի կնքում, որով արևմուտքը ոչ միայն իբրև թե վիճելի դարձրեց ԼՂՀ-ի անկախությունը, այլև խնդիրը տեղափոխեց կարգավիճակի որոշման այսպես կոչված փոխզիջումների դաշտ:

Ծանոթագրություն

1. Այն նույնպես, որպես ամբողջի մաս, թերի է: Քանզի ԼՂՀ-ն ՀՀ-ի, Նախիջևանի, Ջավախքի ու Սփյուռքի հետ միասին է, որ ամբողջանում է որպես Հայություն, Հայ քաղաքակրթություն և Հայոց պետականություն:

ԼՂԻՄ-Ի ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԴԵՊՈՒՏԱՏՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ 20-Դ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ ԱՐՏԱՀԵՐԹ ՍԵՍԻԱՅԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզը Ադրբեջանական ՍՍՀ-ի կազմից Հայկական ՍՍՀ-ի կազմի մեջ անցնելու վերաբերյալ Ադրբեջանական և Հայկական ՍՍՀի Գերագույն սովետների առջև միջնորդելու մասին

20 փետրվար 1988թ.

Ստեփանակերտ

РЕШЕНИЯ

Внеочередной сессий Совета народных депутаатов НКАО XX созыва „О ходатайстве перед верховными советами Азербайджанской ССР и Армянской ССР о передаче НКАО из состава Азербайджанской ССР в состав Армянской ССР,, от 20 февраля 1988г.

Заслушав и обсудив выступления депутатов областного совета народных депутатов НКАО о ходатайстве перед Верховными Советами Азербайджанской ССР и Армянской ССР о передаче НКАО из состава Азербайджанской ССР в состав Армянской ССР, внеочередная сессия Нагорно-Карабахского областного Совета народных депутатов решила:

Идя навстречу пожеланиям трудящихся НКАО, просит Верховный Совет Азербайджанской ССР и Верховный Совет Армянской ССР проявить чувство глубокого понимания чаяний армянского населения Нагорного Карабаха и решить вопрос о передаче НКАО из состава Азербайджанской ССР в состав Армянской ССР, одновременно ходатайствовать перед Верховным Советом Союза ССР о положительном решении вопроса передачи НКАО из состава Азербайджанской ССР в состав Армянской ССР.

(Газ. “Советский Карабах”, Степанакерт, на русск. яз., 21 февраля 1988г.)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՍՈՎԵՏԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզը Ադրբեջանական ՍՍՀ-ի կազմից Հայկական ՍՍՀ կազմի մեջ անցնելու վերաբերյալ Ադրբեջանական և Հայկական ՍՍՀ Գերագույն սովետների առջև միջնորդելու մասին՝ Ադրբեջանական ՍՍՀ Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի ժողովրդական դեպուտատների մարզային սովետի 1988 թվականի փետրվարի 20-ի արտահերթ նստաշրջանի որոշման մասին Հայկական ՍՍՀ Գերագույն սովետը նշում է, որ Լեոնային Ղարաբաղի վերաբերյալ հարցը, ինչպես և ազգամիջյան հարաբերությունների շատ այլ չլուծված պրոբլեմներ գտնվում են ՍՄԿԿ Կենտրոնական կոմիտեի ուշադրության կենտրոնում, որի վկայությունն է ՍՄԿԿ Կենտկոմի գլխավոր քարտուղար Մ. Ս. Գորբաչովի՝ սոցիալիստական ինտերնացիոնալիզմի ոգով համակված դիմումը Ադրբեջանի և Հայաստանի աշխատավորներին, ժողովուրդներին: Այդ դիմումը երախտագիտությամբ և հանուն սովետական ժողովուրդների բարեկամության ամրապնդման մեծ պատասխանատվության զգացումով ընդունվեց Սովետական Հայաստանի հասարակության, բոլոր աշխատավորների կողմից:

ՍՄԿԿ Կենտկոմի քաղբյուրոյի որոշմամբ Կենտկոմի քարտուղարությանը հանձնարարված է կազմակերպել Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզում կուտակված պրոբլեմների, նրա շուրջը ազգամիջյան հարաբերությունների սրման պատճառների խոր ու համակողմանի ուսումնասիրությունը, համապատասխան առաջարկությունների մշակումը և ըստ դրանց պատրաստության աստիճանի ներկայացնել ՍՄԿԿ Կենտկոմի և ՍՍՀՄ Կառավարության քննարկմանը: Լեոնային Ղարաբաղի պրոբլեմների, մարզի աշխատավորների կարիքների նկատմամբ մեծ ուշադրության վկայություն է, հանդիսանում նաև Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի սոցիալ-տնտեսական զարգացման արագացման միջոցառումների մասին ՍՄԿԿ Կենտկոմի և ՍՍՀՄ Մինիստրների խորհրդի որոշումը:

Հանրապետության Գերագույն սովետը միահամուռ պաշտպանում է համամիութենական XIX կուսակցական կոնֆերանսին ուղղված ՍՄԿԿ Կենտկոմի թեզիսները, որոնցում նշվում է, որ քաղաքական սիստեմի վերակառուցման շրջանակներում անհրաժեշտ է քննարկել և հասունացած միջոցներ ձեռնարկել սովետական ֆեդերացիայի հետագա զարգացման ուղղությամբ, պահանջվում է մշտական ուշադրություն ազգամիջյան հարաբերությունների հարցերին, յուրաքանչյուր ազգի և ազգության զարգացմանը:

Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետության Գերագույն սովետը որոշում է.

Համակողմանիորեն ուսումնասիրելով Ադրբեջանական ՍՍՀ Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի ժողովրդական դեպուտատների սովետի 1988 թվականի փետրվարի 20-ի արտահերթ նստաշրջանի որոշումը և հաշվի առնելով Լեոնային Ղարաբաղում և նրա շուրջը ստեղծված լարված իրավիճակը, ինչպես նաև ԼՂԻՄ-ի և Հայկական ՍՍՀ հայ բնակչության կամքի արտահայտությունը, դեկավարվելով ազգերի ազատ ինքնորոշման իրավունքի մասին

ՄՍՀՄ Սահմանադրության 70-րդ հոդվածով, համաձայնություն տալ Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզը Հայկական ՄՍՀ կազմի մեջ մտնելուն:

Խնդրել ՄՍՀՄ Գերագույն սովետին քննարկել և դրականորեն լուծել Լեոնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզը Ադրբեջանական ՄՍՀ-ի կազմից Հայկական ՄՍՀ կազմի մեջ անցնելու հարցը:

Հայկական ՄՍՀ Գերագույն սովետը, դիմելով ՄՍՀ Գերագույն սովետին, հույս է հայտնում, որ այդպիսի որոշումը չի խախտի երկու հանրապետությունների միջև եղած ավանդական բարիդրացիական հարաբերությունները և այն ըմբռնումով կընկալվի Ադրբեջանական ժողովրդի կողմից:

Հայկական ՄՍՀ Գերագույն սովետի նախագահության նախագահ՝ Ն. ՈՍԿԱՆՅԱՆ

Հայկական ՄՍՀ Գերագույն սովետի նախագահության քարտուղար՝ Ն. ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

15 հունիսի 1988 թ., Երևան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔԸ

Օսմանյան Թուրքիայում հայերի 1915 թվականի ցեղասպանության դատապարտման մասին Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետության Գերագույն սովետը որոշում է.

1. Դատապարտելով 1915 թվականին Օսմանյան Թուրքիայում հայերի ցեղասպանությունը, որպես մարդկության դեմ ուղղված ծանրագույն հանցագործություն, ապրիլի 24-ը հայտարարել հայերի ցեղասպանության զոհերի հիշատակի օր:

2. ՄՍՀՄ Գերագույն սովետի նախագահություն առաջարկություն ներկայացնել հայերի 1915 թվականի ցեղասպանությունը ճանաչելու և դատապարտելու մասին:

3. Հանձնարարել Հայկական ՄՍՀ Մինիստրների խորհրդին Հայաստանի արհմիությունների խորհրդի հետ համատեղ քննության առնել ու լուծել ապրիլի 24-ը ոչ աշխատանքային օր հայտարարելու հարցը, հանգստյան օրերից մեկը տեղափոխելով այդ օրը:

Հայկական ՄՍՀ Գերագույն սովետի նախագահության նախագահ՝ Ն. ՈՍԿԱՆՅԱՆ

Հայկական ՄՍՀ Գերագույն սովետի նախագահության քարտուղար՝ Ն. ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

22 նոյեմբերի 1988 թ., Երևան

Ծանոթագրություն

1. Սույն օրենքի 2-րդ կետի տրամաբանությունը պայմանավորված է ՀԽՍՀ-ն դեռևս ԽՍՀՄ կազմի մեջ լինելով, երբ միջազգային հանրությանն առնչվող ՀԽՍՀ հարցերը, Հայաստանի կամ ԽՍՀՄ-ի անունից ՄԱԿ-ին իրավունք ունենալու ներկայացնել միայն ԽՍՀՄ կենտրոնական իշխանությունը:

2. ՀՀ Անկախության հռչակումից, առավել ևս 1992թ. մարտի 2-ից Միավորված Ազգերի Կազմակերպության լիիրավ անդամ դառնալուց հետո, բոլոր մյուս օրենքների հետ միասին, սույն օրենքը նույնպես հարկ էր, անհրաժեշտ փոփոխություններ կատարելու միջոցով, համապատասխանեցնել ՀՀ միջազգային նոր կարգավիճակին:

3. Տեղեկացնենք, որ թերացումը շտկելու միտումով, Հայաստանի Հանրապետական Կուսակցության առաջարկով, պատգամավոր Աշոտ Նավասարդյանի կողմից ներկայացվել և 1993թ. ՀՀ Գերագույն Խորհրդի օրակարգ է մտել Օսմանյան Թուրքիայում հայերի 1915 թվականի ցեղասպանության դատապարտման մասին 22 նոյեմբերի 1988թ. ՀՀ Օրենքում անհրաժեշտ փոփոխություններ կատարելու մասին՝ օրենքի նախագիծը: Առ այսօր գտնվելով ՀՀ ԱԺ օրակարգում՝ այն չի քննարկվել:

4. Սույնը հնարավոր չէ թերացում դիտել, քանզի այն դեմ է ժողովրդի կամքին՝ Հայաստանի Անկախության Հռչակագրին. ՀՀ Ազգային Ժողովը շուրջ 16 տարի է, ինչ 6-րդ կետի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունը, որպես միջազգային իրավունքի սուբյեկտ, վարում է անկախ արտաքին քաղաքականություն, պարտավոր էր ԱՐՏԱՀԱՅՏԵԼՈՎ Հայաստանի ժողովրդի միասնական կամքը, ԳԻՏԱԿՑԵԼՈՎ իր պատասխանատվությունը հայ ժողովրդի... պատմական արդարության վերականգնման գործում, ելնելով նրանից, որ Սույն Հռչակագիրը հիմք է ծառայում... պետական մարմինների գործունեության, ...համար Հայաստանի Հանրապետության անունից սատարելու էր 1915 թվականին Օսմանյան Թուրքիայում և Արևմտյան Հայաստանում Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործընթացին:

Հ.Գ. - Ցեղասպանությունը որպես մարդկության դեմ կատարված հանցագործություն ճանաչելու, դատապարտելու և պատասխանատվության մասին.

Օտար երկրների և միջազգային կառույցների կողմից 1915 - 1923թթ. ցեղասպանության.

ա) ՃԱՆԱԶՈՒՄԸ նշանակում է, որ այդ երկրները և կառույցները պաշտոնապես հարգում են ցեղասպանությանը զոհ դարձած միլիոնավոր հայերի հիշատակը,

բ) ԴՄՏԱՊԱՐՏՈՒՄԸ նշանակում է, որ այդ երկրները և կառույցները օժանդակում են մարդկության դեմ նոր հանցագործությունների կանխարգելմանը:

գ) ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ՃԱՆԱԶՈՒՄ նշանակում է, որ, ըստ որևէ երկրի ներկայացրած առաջարկի, ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեան, համաձայն ՄԱԿ-ի Միջազգային դատարանի որոշման, ճանաչում և դատապարտում է՝ 1915 թվականին Օսմանյան Թուրքիայում և Արևմտյան Հայաստանում իրականացված Հայոց ցեղասպանությունը՝

Հիշեցնենք. 1965-ի հոկտեմբերին, երբ Հայաստանը դեռ ՄԱԿ-ի անդամ չէր, ՄԱԿում հնչեց Կիպրոսի արտգործնախարար Կիպրիանուի ելույթը, որը կոչ արեց քննարկել Հայկական հարցը: 1967-ի ապրիլին Մոնտեվիդեոյում (Ուրուգվայ) կայացած Լատինական Ամերիկայի երկրների միջխորհրդարանային համագումարն ընդունեց որոշում՝ աջակցել Հայկական հարցի քննարկմանը ՄԱԿ-ում: 1970-ին Ուրուգվայի խորհրդարանը հանձնարարեց երկրի կառավարությանը և արտգործնախարարին Հայկական հարցը ներկայացնել ՄԱԿ-ի քննարկմանը: Բոլոր փորձերը կասեցրել է ԽՍՀՄ-ը, ելնելով 1921թ. մարտի 16-ի Ռուս-թուրքական պայմանագրով ստանձնած պարտավորությունից:

 ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՍՀ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԵՎ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԱԶԳԱՅԻՆ
 ԽՈՐՀՐԴԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

Հայկական ԽՍՀ-ի և Լեռնային Ղարաբաղի վերամիավորման մասին Հիմնվելով ազգերի ինքնորոշման համամարդկային սկզբունքների վրա և արձագանքելով հայ Ժողովրդի բռնի ուժով բաժանված երկու հատվածների վերամիավորման օրինական ձգտմանը, Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը և Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային խորհուրդը որոշում են.

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը ճանաչում է Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի ինքնորոշման փաստը՝ հաստատված ԼՂԻՄ-ի մարզային խորհրդի 1988թ. փետրվարի 20-ի և հուլիսի 12-ի նստաշրջանների, ինչպես նաև մարզի բնակչության լիազոր ներկայացուցիչների 1989 թվականի օգոստոսի 16-ի համագումարի և Ազգային խորհրդի հոկտեմբերի 19-ի նիստի որոշումներում, Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը ճանաչում է Լեռնային Ղարաբաղի լիազոր-ներկայացուցիչների համագումարը և նրա ընտրած Ազգային խորհուրդը՝ որպես մարզի ներկայումս գործող միակ օրինական իշխանություն, Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը և Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային խորհուրդը հռչակում են Հայկական ԽՍՀ-ի և Լեռնային Ղարաբաղի վերամիավորումը: Լեռնային Ղարաբաղի բնակչության վրա տարածվում են Հայկական ԽՍՀ-ի քաղաքացիության իրավունքները, Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը և Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային խորհուրդը ստեղծում են համատեղ հանձնաժողով (իբր աշխատանքային ապարատով) Հայկական ԽՍՀ-ի և Լեռնային Ղարաբաղի վերամիավորումն իրագործելու ուղղությամբ գործնական քայլեր մշակելու համար,

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը և Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային խորհուրդը պարտավորվում են ներկայացնել Հյուսիսային Արցախի Շահումյանի շրջանի և Գետաշենի ենթաշրջանի հայ բնակչության ազգային շահերը, Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահությանը, Հայկական ԽՍՀ Մինիստրների խորհրդին և ԼՂԻՄ-ի Ազգային խորհրդի նախագահությանը հանձնարարվում է գործադրել սույն որոշումից բխող բոլոր անհրաժեշտ միջոցառումներն իրականացնելու համար Հայկական ԽՍՀ-ի և Լեռնային Ղարաբաղի քաղաքական, տնտեսական և մշակութային կառուցվածքների իրական միաձուլումը միասնական պետական-քաղաքական համակարգում:

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության նախագահ՝ Հ. ՈՍԿԱՆՅԱՆ

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության քարտուղար՝ Ն. ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային խորհրդի նախագահ՝ Վ. ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

1 դեկտեմբերի 1989թ., Երևան, N1650Xl

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅԱՆ Հ Ռ Չ Ա Կ Ա Գ Ի Ր

Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը՝¹

ԱՐՏԱՀԱՅՏԵԼՈՎ Հայաստանի ժողովրդի միասնական կամքը,

ԳԻՏԱԿՑԵԼՈՎ իր պատասխանատվությունը հայ ժողովրդի ճակատագրի առջև համայն հայության իղձերի իրականացման եւ պատմական արդարության վերականգնման գործում,

ԵԼՆԵԼՈՎ մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրի սկզբունքներից եւ միջազգային իրավունքի հանրաճանաչ նորմերից,

ԿԵՆՍՍԱԳՈՐԾԵԼՈՎ ազգերի ազատ ինքնորոշման իրավունքը,

ՀԻՄՆՎԵԼՈՎ 1989 թվականի դեկտեմբերի 1-ի՝ Հայկական ԽՍՀ-ի եւ Լեռնային Ղարաբաղի վերամիավորման մասին՝ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի եւ Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային խորհրդի համատեղ որոշման² վրա,

ԶԱՐԳԱՑՆԵԼՈՎ 1918 թվականի մայիսի 28-ին ստեղծված անկախ Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդավարական ավանդույթները,

ԽՆԴԻՐ ԴՆԵԼՈՎ ժողովրդավարական« իրավական հասարակարգի ստեղծումը, Հ Ռ Չ Ա Կ Ա
Ի Մ Է

անկախ պետականության հաստատման գործընթացի սկիզբը:³

1. Հայկական ԽՍՀ-ն վերանվանվում է Հայաստանի Հանրապետություն, կրճատ՝ Հայաստան: Հայաստանի Հանրապետությունն ունի իր դրոշը, զինանշանը եւ հիմնը:

2. Հայաստանի Հանրապետությունը ինքնիշխան պետություն է՝ օժտված պետական իշխանության գերակայությամբ, անկախությամբ, լիիրավությամբ: Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում գործում են միայն Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրությունը եւ օրենքները:

3. Հայոց պետականության կրողը Հայաստանի Հանրապետության ժողովուրդն է՝ որն իր իշխանությունը իրագործում է անմիջականորեն եւ ներկայացուցչական մարմինների միջոցով՝ Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության եւ օրենքների հիման վրա:

Հանրապետության ժողովրդի անունից հանդես գալու իրավունքը պատկանում է բացառապես Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդին:

4. Հայաստանի Հանրապետության տարածքում բնակվող բոլոր քաղաքացիների համար սահմանվում է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիություն: Արտերկրի հայությունը Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիության իրավունք ունի:

Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները գտնվում են նրա պաշտպանության եւ աջակցության ներքո:

Հայաստանի Հանրապետությունն ապահովում է իր քաղաքացիների ազատ ու իրավահավասար զարգացումը՝ անկախ ազգությունից, ռասայական պատկանելությունից եւ դավանանքից:

5. Հայաստանի Հանրապետությունը իր անվտանգությունը եւ սահմանների անձեռնմխելիությունը ապահովելու նպատակով ստեղծում է Գերագույն խորհրդին ենթակա սեփական զինված ուժեր, ներքին զորքեր, պետական եւ հասարակական անվտանգության մարմիններ:

Հայաստանի Հանրապետությունը ունի ԽՍՀՄ սպառազինության իր մասնաբաժնի իրավունքը: 4

Հայաստանի Հանրապետությունն ինքն է որոշում իր քաղաքացիների զինվորական ծառայության կարգը:

Այլ երկրների զորամիավորումները, նրանց ռազմական բազաները եւ շինությունները կարող են տեղաբաշխվել Հայաստանի Հանրապետության տարածքում միայն նրա Գերագույն խորհրդի որոշմամբ:

Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերը կարող են օգտագործվել միայն նրա Գերագույն խորհրդի որոշմամբ:

6. Հայաստանի Հանրապետությունը, որպես միջազգային իրավունքի սուբյեկտ, վարում է անկախ արտաքին քաղաքականություն, անմիջական հարաբերություններ է հաստատում այլ պետությունների, ԽՍՀՄ ազգային-պետական կազմավորումների հետ, մասնակցում է միջազգային կազմակերպությունների գործունեությանը:

7. Հայաստանի Հանրապետության ազգային հարստությունը՝ հողը, ընդերքը, օդային տարածությունը, ջրային եւ այլ բնական պաշարները, տնտեսական, մտավոր, մշակութային կարողությունները, նրա ժողովրդի սեփականությունն է: Դրանց տիրապետման, օգտագործման եւ տնօրինման կարգը որոշվում է Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով:

Հայաստանի Հանրապետությունը ունի ԽՍՀՄ ազգային հարստության, այդ թվում՝ ոսկու պաշարների, ալմաստի եւ վալյուտային ֆոնդերի մասնաբաժնի իրավունք:

8. Հայաստանի Հանրապետությունը սեփականության բազմաձևության հիման վրա որոշում է իր տնտեսավարման սկզբունքները եւ կարգը, հիմնում սեփական դրամ, ազգային բանկ, ֆինանսա-վարկային համակարգ, հարկային եւ մաքսային ծառայություններ:

9. Հայաստանի Հանրապետությունը իր տարածքում ապահովում է՝ խոսքի, մամուլի, խղճի ազատություն.

օրենսդիր, գործադիր եւ դատական իշխանությունների տարանջատում.

բազմակուսակցություն, կուսակցությունների իրավահավասարություն, իրավապահ մարմինների եւ զինված ուժերի ապաքաղաքականացում:

10. Հայաստանի Հանրապետությունը ապահովում է հայերենի, որպես պետական լեզվի, գործառությունը Հանրապետության կյանքի բոլոր ոլորտներում, ստեղծում կրթության, գիտության եւ մշակույթի սեփական համակարգ:

11. Հայաստանի Հանրապետությունը սատար է կանգնում 1915 թվականին Օսմանյան Թուրքիայում եւ Արեւմտյան Հայաստանում Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման գործին:

12. Սույն Հռչակագիրը հիմք է ծառայում Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրության մշակման, իսկ գործող սահմանադրության մեջ փոփոխությունների եւ լրացումների կատարման, պետական մարմինների գործունեության, Հանրապետության նոր օրենսդրության մշակման համար:

Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահ՝ Լ. ՏԵՐՊԵՏԻՈՍՅԱՆ

Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի քարտուղար՝ Ա. ՄԱՀԱԿՅԱՆ

23 օգոստոսի 1990թ., Երեւան

Ծանոթագրություն

1. Հայկական ԽՍՀ-ն և նրա Գերագույն խորհուրդը՝ համաձայն 1989 թվականի դեկտեմբերի 1-ի՝ Հայկական ԽՍՀ-ի եւ Լեռնային Ղարաբաղի վերամիավորման մասին՝ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի եւ Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային խորհրդի համատեղ որոշման, ներկայացնում էր արդեն նախկին ՀԽՍՀ-ը, ԼՂԻՄ-ը և Շահումյային շրջանը միասին վերցված: ՀԽՍՀ-ի, ԼՂԻՄ-ի և Շահումյանի շրջանի տարածքային ընտրական տեղամասերում էլ 1990թ. մայիսին անցկացված ընտրություններով կազմավորվեց սույն Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհուրդը, որն իր գործունեության անդրանիկ նիստում (դեռևս ԽՍՀՄ-ի գոյության պայմաններում) հռչակեց Անկախության գործընթացի սկիզբն ու Հայաստանի Անկախության սույն Հռչակագիրը:

2. Սույն դրույթի համաձայն՝ Հայկական ԽՍՀ-ի եւ Լեռնային Ղարաբաղի վերամիավորման մասին՝ Հայկական ԽՍՀ Գերագույն խորհրդի եւ Լեռնային Ղարաբաղի Ազգային խորհրդի համատեղ Որոշումը գործող օրենք մնաց 1-ին կետով ՀԽՍՀ-ից Հայաստանի Հանրապետություն վերանվանված և Անկախության գործընթաց մտած ՀՀ-ի համար:

3. ՀՀ անկախության հաստատման գործընթացը ավարտվեց 1991թ. սեպտեմբերի 21-ին, երբ Հայաստանի Անկախության Հռչակագիրը համաժողովրդական հանրաքվեով ամրագրվեց՝ որպես համաժողովրդական ազատ կամքի դրսևորման վերսահմանադրական միակ գերակայություն՝ Մայր Օրենք:

4. Հայաստանի Անկախության ՀՌՉԱԿՄԱՆ համաժողովրդական հանրաքվեից հետո, սույն ՀՌՉԱԿԱԳԻ, անկախ պետականության գործընթացով (դեռևս ԽՍՀՄ-ի առկայությունով) պայմանավորված (մեր կողմից մուգ փոքրատառ գրված) դրույթները 1991թ. սեպտեմբերի 21-ից հանդիսանում են ուժը կորցրած:

5. Մտահոգիչ է այն, որ ՀՀ Ազգային Ժողովի ինտերնետ կայքում՝ որտեղ պահպանվում են 1990-ից առ այսօր ընդունված օրենքները, այդպես էլ չդրվեց ՀՀ Առաջին՝ Մայր Օրենքը: Ավելի քան մտահոգիչ է նաև այն, որ Ժողովրդի կողմից՝ սույն Հռչակագրին հակասող ՀՀ նոր Սահմանադրության նախագիծը հանրաքվեով մերժելուց հետո՝ 2003-ի հունիսից ՀՀ Նախագահի ինտերնետ կայքէջում, երեք՝ հայերեն, անգլերեն և ռուսերեն լեզվով դրված Հայաստանի Անկախության Հռչակագրի տեքստերը հանվեցին:

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀՈՉԱԿՄԱՆ ՄԱՍԻՆ Հ Ո Չ Ա Կ Ա Գ Ի Ր

Բոլոր մակարդակների խորհուրդների պատգամավորների մասնակցությամբ ժողովրդական պատգամավորների Լեռնային Ղարաբաղի Մարզային և Շահումյանի Շրջանային խորհուրդների համատեղ նստաշրջանի

Ո Ր Ո Շ ՈՒ Մ Ը

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հռչակման և նրա պետական իշխանության ու կառավարման ժամանակավոր մարմինների ձևավորման վերաբերյալ հռչակագիր ընդունելու մասին:

Բոլոր մակարդակների խորհուրդների պատգամավորների մասնակցությամբ ժողովրդական պատգամավորների Լեռնային Ղարաբաղի Մարզային և Շահումյանի Շրջանային խորհուրդների համատեղ նստաշրջանը, արտահայտելով ժողովրդի կամքը, որը ամրագրված է փաստորեն անցկացված հանրաքվեում և ԼՂԻՄ ու Շահումյանի շրջանային իշխանության մարմինների 1988-1991թթ. որոշումներում, ազատության, անկախության, իրավահավասարության և բարիդրացիության նրա ձգտումը, դեկլարվելով քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական և մշակութային ոլորտների զարգացման խնդրում ամբողջ բնակչության շահերով, բնական և օրինական, միջազգային իրավունքի նորմերին համապատասխան համարելով հայ ժողովրդի միասնության ձգտումը, որոշում է՝

1. Ընդունել ներկայիս Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի և սահմանակից Շահումյանի շրջանի սահմաններում Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության (ԼՂՀ) հռչակման մասին հռչակագիրը:
2. ԼՂԻՄ ժողովրդական պատգամավորների Մարզային խորհուրդը և նրա Գործադիր կոմիտեն համարել Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պետական իշխանության և կառավարման բարձրագույն ժամանակավոր մարմին՝ մինչև համաժողովրդական ընտրություններ, իշխանության և կառավարման հանրապետական նոր մարմինների ձևավորումը:
3. Հանձնարարել ժողովրդական պատգամավորների մարզային խորհրդի գործկոմին՝ ներգրավելով լայն հասարակությանը, նախապատրաստել և մարզային խորհրդի նստաշրջանի քննարկման ներկայացնել ԼՂՀ պետական իշխանության և կառավարման մարմինների կառուցվածքի և գործառնությունների մասին ժամանակավոր կանոնակարգը:

4. Մինչև ԼՂՀ սահմանադրության և օրենքների ընդունումը Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության տարածքում գործում են ԽՍՀՄ սահմանադրությունը և օրենսդրությունը, ինչպես նաև այժմ գործող այլ օրենքներ, որոնք չեն հակասում սույն հռչակագրի նպատակներին ու սկզբունքներին, հանրապետության առանձնահատկություններին:

2 սեպտեմբերի 1991թ., Ստեփանակերտ

ԱԿՏ՝ ԼԵՌԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

1991թ. դեկտեմբերի 10-ից ԼՂՀ-ում էին գտնվում մի խումբ անկախ դիտորդներ՝ ԼՂՀ կարգավիճակի հարցով հանրաքվեի ընթացքին հետևելու նպատակով: Դիտորդական խմբերն աշխատել են Ստեփանակերտ քաղաքում, Ասկերանի, Հադրութի, Մարտակերտի, Մարտունու և Շահումյանի շրջաններում: Դիտորդներն այցելել են ավելի քան 30 ընտրական տեղամասեր, ներկա գտնվել ձայների հաշվառմանը:

Անկախ դիտորդները հավաստագրում են.

Հանրաքվեի նախապատրաստումը, անցկացումը և արդյունքների ամփոփումն իրականացվել են ԼՂՀ հանրաքվեի անցկացման մասին ժամանակավոր կանոնակարգին համապատասխան: ԼՂՀ տարածքում կազմվել է 81 ընտրատարածք: Ընտրատարածքների ցուցակը և տարածքային ընտրական հանձնաժողովների հասցեները հրապարակվել են Խորհրդային Ղարաբաղ թերթում: Ընտրողների ցուցակներում ընգրկված էին ձայնի իրավունք ունեցող 132.328 մարդ:

Հանրաքվեի հարցը ձևակերպվել է այսպես.

Նամաձա՞յն եք դուք, որպեսզի հռչակված Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը լինի անկախ պետություն՝ ինքնուրույն որոշելով համագործակցության ձևը ուրիշ պետությունների և ընկերակցությունների հետ:

Երեք՝ հայերեն, ադրբեջաներեն և ռուսերեն լեզուներով քվեաթերթիկները պարունակում են նշված հարցը և՛ Այո,՝ Ոչ՝ բառերը (անցանկալին ջնջել): Նշված լեզուներից մեկով գրված քվեաթերթիկը (ըստ ընտրողի ցանկության) տրվել է անձնագրի ներկայացմամբ և ստորագրությամբ:

Դիտորդների կողմից չեն հայտնաբերվել քվեարկության արարողակարգի, քվեաթերթիկների տրման, դրանց ձևակերպման, ձայների հաշվման խախտումներ: Դիտորդներն անհրաժեշտ են համարում նշել, որ հանրաքվեն անցկացվել է ԼՂՀ դեմ զինված ագրեսիայի պայմաններում, ինչն արտահայտվում է Ստեփանակերտ քաղաքի և մյուս բնակավայրերի անդադար հրետակոծությունների մեջ, տարբեր զինատեսակների կիրառմամբ, ներառյալ հրթիռներն ու հրետանին: Քվեարկության օրը հրետակոծումներից զոհվել են 10, վիրավորվել՝ 11 հայեր: Ստեփանակերտ քաղաքի կանանց և երեխաների մեծամասնությունը գիշերում է նկուղներում, փակ են մտուր-մանկապարտեզները, դպրոցները: Դեկտեմբերի 11-ի լույս 12-ի գիշերը հրետանային արկ է ընկել Ստեփանակերտի դպրոցներից մեկի վրա: Պայթեցված է քաղաքային ջրատարը, չկա հաց, դեղորայք:

Հանրաքվեին մասնակցել են 108.736 մարդ, ինչը կազմում է գրանցված ընտրողների թվի 82,2 տոկոսը: Քվեարկությանը չմասնակցածների գերակշիռ մեծամասնությունն ադրբեջանական բնակավայրերի բնակիչներն են: Քվեատուփերը բացելով՝ դրանցում հայտնաբերվել են 108.736 քվեաթերթիկներ, 99 քվեաթերթիկներ ճանաչվել են անվավեր:

Քվեարկության արդյունքները.

Սյո՝ 108.615 (Քվեարկության մասնակիցների թվի 99.89 տոկոսը),

Ոչ՝ 24 (Քվեարկության մասնակիցների թվի 0.02 տոկոսը)

Վերոհիշյալ ժամանակավոր կանոնակարգի համաձայն՝ հանրաքվեի առաջադրած որոշումը համարվում է ընդունված, եթե քվեարկությանը մասնակցել է քվեացուցակներում նշված անձանց կեսից ավելին, հանրաքվեի արդյունքներով որոշմանը հավանություն են տվել քվեարկության մասնակիցների առնվազն 2/3-ը: Ելնելով քվեարկության արդյունքներից և նկատի ունենալով Մարդու Իրավունքների Համընդհանուր Հռչակագրի և միջազգային ակտերի դրույթները՝ անկախ դիտորդները հայտարարում են.

ԼՂՀ ԲՆԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆԸ ՁԱՅՆԵՐԻ ՃՆՇՈՂ ՄԵԾԱՄԱՍՆՈՒԹՅԱՄԲ ԱՐՏԱՀԱՅՏՎԵԼ Է ԼՂՀ ԱՆԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՕԳՏԻՆ

Աֆանասև Յուրի Նիկոլանիչ (ԽՍՀՄ և ՌԽՖՍՀ ժողովրդական պատգամավոր), Սմիռնով Վլադիմիր Սերգենիչ (ԽՍՀՄ ժողովրդական պատգամավոր), Նազարով Բորիս Լազարովիչ (Մարդու իրավունքների տեղեկատվական կենտրոնի նախագահ), Պրոշչկին Եվգենի Վիկտորովիչ (Ժողովրդական Ռուսաստան), Վոեվոդսկի Կոնստանտին Էմանուելովիչ (ԵԱՀԽ մարդու իրավունքների միջազգային կոնգրես, Սանկտ-Պետերբուրգի իրավապաշտպան կենտրոն), Պոլյակովա Էլլա Միխայլովնա (Մեմորիալ՝ Ջինվորի մայրերի շարժում, Սանկտ-Պետերբուրգ), Բուրկովա Ինեսա Եմելյանովնա (Ռուս մտավորականության՝ Ղարաբաղ՝ կոմիտե (ԿՐԻԿ), Մոսկվա), Սինյավսկայա Գալինա Պետրովնա (Ընդդեմ բռնության շարժում, Մոսկվա), Լունինա Ելենա Վլադիմիրովնա (Զինձառայողների ծնողների մոսկովյան կոմիտե), Ալեքսենսկի Կիրիլ Միխայլովիչ (ԽՍՀՄ Ա ընտրողների ակումբ, Մոսկվա), Կուլիկովա Գալինա Պավլովնա (Ռուս մշակույթի ընկերություն, Երևան), Մամոդուրով Յուրի Վլադիմիրովիչ (Սախարովի միջազգային կոնգրես), Սուպրունենկո Օլգա Իգորևնա (Մոսխորհրդի ժողովրդական պատգամավոր), Շաքլիզին Գենադի Ֆեոդորովիչ (Մոսխորհրդի ժողովրդական պատգամավոր), Տավրիլով Ալեքսեյ Գրիգորևիչ (Մեմորիալ), Ֆյոդորով Վլադիմիր Վլադիմիրովիչ (Հակաֆաշիստական կենտրոն, Մոսկվա), Կալինկին Նիկոլայ Իվանովիչ (Մեմորիալ), Դաշկևիչ Վլադիմիր Սերգենիչ (Ռուս մտավորականության՝ Ղարաբաղ՝ կոմիտե (ԿՐԻԿ), Բաբուշկին Անդրեյ Վլադիմիրովիչ (Մոսխորհրդի ժողովրդական պատգամավոր), Գորբան Վիկտոր Վասիլևիչ (Մոսխորհրդի ժողովրդական պատգամավոր), Դանիլով Վիտալի Ալեքսենիչ (ԵԱՀԽ մարդու իրավունքների միջազգային կոնգրես), Տիտով Վյաչեսլավ Կոստանտինովիչ (Մոսխորհրդի ժողովրդական պատգամավոր), Կիչմար Նիկոլայ Իվանովիչ (ԵԱՀԽ մարդու իրավունքների միջազգային կոնգրես, Ուկրաինայի ժողովրդական ՌՈՒԻՆ, Սևաստոպոլ):

ԱՄՆ-ի, Բուլղարիայի և Ռուսաստանի հեռուստատեսությունների, Ֆրանսայրես, Կոտիդինն դը Պարի (Ֆրանսիա), Մեծ Բրիտանիայի ֆոտոգործակալության, Իսպանիայի տեղեկատվական գործակալության, Մեգապոլիս Էքսպրես-ի, Իզվեստիա-ի, Մոսկովսկիե նովոստի-ի, Լիտերատուրնայա գազետա-ի, Ստոլիցա-ի, Պանորամա-ի, Ռադիո Ռոսիա-ի, Էխո Մոսկվի-ի լրագրողների մասնակցությամբ:

ՀՈՉԱԿԱԳԻՐ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՆԿԱԽՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՔՎԵԻ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ելնելով ժողովրդի ինքնորոշման անկապտելի իրավունքից, հիմնվելով Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության ժողովրդի կամքի վրա, որն արտահայտվել է 1991 թվականի դեկտեմբերի 10-ին կայացած հանրապետական հանրաքվեի միջոցով, գիտակցելով պատմական հայրենիքի ճակատագրի հանդեպ պատասխանատվությունը, հաստատելով հավատարմությունը 1991 թվականի սեպտեմբերի 2-ի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն հայտարարելու մասին Հռչակագրի սկզբունքներին, ձգտելով հայ և ադրբեջանական ժողովուրդների միջև հարաբերությունների կարգավորմանը, կամենալով պաշտպանել Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության բնակչությունն ագրեսիայից և ֆիզիկական ոչնչացման վտանգից, զարգացնելով Լեռնային Ղարաբաղի 1918-1920 թվականների անկախ ժողովրդավարման փորձը, արտահայտելով բոլոր պետությունների և պետությունների ընկերակցությունների հետ իրավահավասար և փոխշահավետ հարաբերություններ հաստատելու պատրաստակամություն, հարգելով տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների մասին միջազգային համաձայնագրի՝ Մարդու Իրավունքների Համընդհանուր Հռչակագրի, անվտանգության և համագործակցության հարցերով Եվրոպական խորհրդակցության մասնակից երկրների Վիեննայի հանդիպման եզրափակիչ փաստաթղթի և միջազգային իրավունքի հանրաճանաչ նորմերի սկզբունքները և հետևելով դրանց, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Գերագույն խորհուրդը հաստատում է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության անկախ պետականությունը Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունն անկախ պետություն է, ունի իր պետական դրոշմը, զինանշանը և օրհներգը: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության ամբողջ տարածքում գործում են Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Մահմանադրությունը և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության օրենքները, ինչպես նաև մարդու իրավունքների և ազատությունների պաշտպանությունը կարգավորող միջազգային և իրավական ակտերը:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում ամբողջ իշխանությունը պատկանում է Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդին, որն իր իշխանությունն ու կամքն իրականացնում է համաժողովրդական հանրաքվեի կամ ներկայացուցչական մարմինների միջոցով:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության բոլոր բնակիչները հանդիսանում են Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության քաղաքացիներ: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում թույլատրվում է երկակի քաղաքացիություն: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պաշտպանության ներքո՝ անկախ ազգային, ռասայական պատկանելությունից և դավանանքից, Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը երաշխավորում է իր քաղաքացիների իրավունքներն ու ազատությունները:

Իր քաղաքացիների պաշտպանության և ազգաբնակչության անվտանգության համար
 Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունում ստեղծվում են իշխանության բարձրագույն
 մարմիններին ենթակա զինված ուժեր, հասարակական կարգի պահպանության և պետական
 անվտանգության մարմիններ: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության քաղաքացիները
 զինվորական ծառայություն են կատարում Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության
 տարածքում: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության քաղաքացիների կողմից զինվորական
 ծառայության կատարումն այլ պետությունների տարածքում, ինչպես նաև Լեռնային
 Ղարաբաղի Հանրապետության տարածքում այլ պետությունների զինված ուժերի գտնվելն
 իրականացվում է միջազգային պայմանագրերի և համաձայնագրերի հիման վրա: Լեռնային
 Ղարաբաղի Հանրապետությունը, հանդիսանալով միջազգային իրավունքի սուբյեկտ,
 իրականացնում է անկախ արտաքին քաղաքականություն, հաստատում է չմիջնորդավորված
 հարաբերություններ այլ պետությունների հետ, մասնակցում է միջազգային
 կազմակերպությունների գործունեությանը:

Հողը, ընդերքը, օդային տարածքը, բնական, նյութական և հոգևոր հարստությունները
 Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության ժողովրդի սեփականությունն են: Դրանց
 օգտագործման և տիրապետման կարգը սահմանվում է Լեռնային Ղարաբաղի
 Հանրապետության օրենքով:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության տնտեսությունը հիմնվում է սեփականության բոլոր
 ձևերի իրավահավասարության և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության բոլոր
 քաղաքացիներին տնտեսական կյանքի լիարժեք և ազատ մասնակցելու հավասար
 հնարավորություններ տրամադրելու սկզբունքի վրա: Լեռնային Ղարաբաղի
 Հանրապետությունը ճանաչում է Մարդու Իրավունքի գերակայությունը, ապահովում է
 խոսքի, խղճի, քաղաքական և հասարակական գործունեության ու միջազգային
 ընկերակցության կողմից ճանաչված քաղաքացիական բոլոր այլ իրավունքներն ու
 ազատությունները: Ազգային փոքրամասնությունները գտնվում են պետության
 պաշտպանության ներքո: Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պետական կարգն
 ապահովում է ազգային փոքրամասնությունների լիարժեք մասնակցությունը
 հանրապետության քաղաքական, տնտեսական և հոգևոր կյանքին: Ազգային հատկանիշով
 ցանկացած խտրականություն հետապնդվում է օրենքով:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության պետական լեզուն հայերենն է: Լեռնային
 Ղարաբաղի Հանրապետությունը ճանաչում է մայրենի լեզվի, առանց որևէ
 սահմանափակման, տնտեսական, մշակութային և կրթական ոլորտներում կիրառելու
 ազգային փոքրամասնությունների իրավունքը:

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության սահմանադրության և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության օրենսդրության ստեղծման հիմք են հանդիսանում սույն Հոչակագիրը և Մարդու Իրավունքների Համընդհանուր Հոչակագիրը:

6 հունվարի, 1992թ., Ստեփանակերտ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ՍՏԵՂԾՎԱԾ ԻՐԱՎԻՃԱԿԻ ՄԱՍԻՆ

Հիմնվելով միջազգային իրավունքի հիմնադրույթների, ազգերի ինքնորոշման իրավունքի, ինչպես նաև Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության անկախության մասին 1991 թվականի դեկտեմբերի 10-ի հանրաքվեի արդյունքների վրա, հայտնելով Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության և նրա ազգաբնակչության իրավունքները պաշտպանելու վճռականությունը, հավաստելով Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հիմնահարցի քաղաքական լուծման ուղուն իր հավատարմությունը, նշելով, որ կպաշտպանի Արցախի հարցի այն լուծումը, որը կընդունի Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը, անընդունելի համարելով մի շարք միջազգային փաստաթղթերում Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը որպես Ադրբեջանի մաս ամրագրելու փորձերը, Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհուրդը որոշում է.

1. Հետևողականորեն սատար կանգնել Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությանը և նրա բնակչության իրավունքների պաշտպանությանը:
2. Հայաստանի Հանրապետության համար անընդունելի համարել միջազգային կամ ներպետական ցանկացած փաստաթուղթ, որտեղ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը նշված կլինի Ադրբեջանի կազմում:

Ուժի մեջ է մտել՝ 8 հուլիսի 1992թ., Հ.Ն-0663-1

Ծանոթագրություն

1. 1992թ. մարտին, երբ ՄԱԿ-ը, որպես լիիրավ անդամ ընդունեց 1990թ. օգոստոսի 23-ին հոչակած և 1991թ. սեպտեմբերի 21-ի հանրաքվեով՝ համաժողովրդական կամքի դրսևորումով, ԽՍՀՄ-ից անկախացած ՀՀ-ին, պարտավոր էր նույն կերպ ՄԱԿ-ի լիիրավ անդամ ընդունել նաև 1991թ. դեկտեմբերի 10-ի հանրաքվեով անկախություն հոչակած ԼՂՀ-ին, եթե ՀՀ-ն դեմ չէր: Քանի որ համաձայն 1989թ. դեկտեմբերի 1-ի որոշման, ԽՍՀՄ-ից իր անկախացման գործընթացը ԼՂՀ-ն սկսել է 1990թ. օգոստոսի 23-ից՝ ՀՀ-ի հետ միասին, լինելով ՀՀ-ի կազմում: ՀՀ-ն դեմ չեղավ 1991թ. սեպտեմբերի 2-ին ԼՂՀ հոչակմանը, ուստի, և իր անկախացման գործընթացն ավարտեց 1991թ. սեպտեմբերի 21-ին, ԼՂՀ-ն այն ավարտեց 1991թ. դեկտեմբերի 10-ին: Իմաստագուրկ են ՀՀ-ի կողմից ԼՂՀ-ի անկախությունը ճանաչելու մասին (ընտրական քարոզչության կամ այլ նպատակներով) երբեմն հնչեցվող կոչերը: Քանզի, սույն Օրենքով՝ ՀՀ-ն

նչ միայն ճանաչում և սատարում ԼՂՀ անկախությունը, այլև չի ճանաչում ԼՂՀ-ի անկախության մերժումը որևէ երկրի կամ միջազգային կառույցի կողմից:

Документ N-10

МИНОБОРОНЫ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

П. С. ГРАЧЕВУ

МИД РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

А. В. КОЗЫРЕВУ

Откликаясь на призыв к прекращению огня, изложенный в Бишкекском протоколе от 5 мая 1994 года, и опираясь на Протоколе от 18 февраля 1994 года, противоборствующие Стороны согласились о следующем:

Обеспечить полное прекращение огня и военных действий с 00 часов 01 минуты 12 мая 1994 года.

Соответствующие приказы о прекращении огня будут отданы и доведены до командиров воинских формирований, ответственных за их выполнение, не позднее 11 мая 1994 года.

12 мая до 23.00 Стороны обменяются текстами своих приказов о прекращении огня с целью их возможного взаимного дополнения и в дальнейшем унификации основных положений аналогичных документов.

2. Просит министра обороны Российской Федерации о созыве в Москве не позднее 12 мая с. г. срочного совещания министров обороны Азербайджана, Армении и командующего армией Нагорного Карабаха с целью согласования рубежей развода войск, других неотложных военно-технических вопросов и подготовки развертывания передовой группы международных наблюдателей.

3. Настоящая договоренность будет использована для завершения в предстоящие 10 дней переговоров и заключения не позднее 22 мая с. г.. Соглашения о прекращении вооруженного конфликта.

4. Настоящая договоренность вступит в силу сразу после того, как Посредник уведомит о том, что он получил от противоборствующих сил полностью идентичные документы, подписанные уполномоченными представителями.

Министр обороны Азербайджана

Министр обороны Армении

Командующий армией Нагорного Карабаха

„ „, мая 1994 г.

Примечание: текст подписан соответственно М. Мамедовым в Баку 9 мая, С. Саркисяном в Ереване 10 мая, С. Бабаяном в Степанакерте 11 мая 1994 г.

Ծանոթագրություն

1. Զինադադարը առաջին հերթին պետք էր Ադրբեջանին, որին գնալու մեզ հարկադրեց արևմուտքը: Արդյունքը մենք տեսնում ենք արդեն 13 տարուց ի վեր ձգձգվող բանակցություններում, Ադրբեջանում ահագնացող հակահայկական հիստերիայով ընթացող նոր պատերազմի՝ ռևանշի կոչերում: Մինչդեռ այդ պահին կարելի էր խաղաղության վերջնական պայմանագիր կնքել և խուսափել հետագայի բացասական զարգացումներից: